

MF Moses Olsens tale

i folketinget den 11. oktober 1972

Under denne første debat efter EF-afstemning vil det vel være naturligt, om jeg indledningsvis beskæftiger mig med et spørgsmål, som jeg mener er forbundet med afstemningsresultaterne i Danmark og Grønland.

Under markedsdebatten den 26. april i år bragte jeg spørgsmålet om separat afstemning i Grønland på bane. Jeg begrundede det med, at de faktiske forhold og forudsætninger, ud fra hvilke vi i Grønland skal tage stilling til EF, er ganske væsensforskellige fra de forudsætninger, man i Danmark skal stemme ud fra, når man ser bort fra de naturligvis gældende formelle, statsretlige forudsætninger, som vi har tilfælles med Danmark.

Regeringen ønskede dengang ikke at medvirke til sådanne arrangementer og fastholdt, at Grønlands og Danmarks stemmer skulle udgøre én pulje. Grønlandsministeren sagde dengang – det står i Folketingstidende 1971-72, sp. 5487 –:

„Jeg vil understrege, at denne afgørelse er truffet ud fra grønlandske forudsætninger.“

Grønlandsministeren henstillede også dengang – vistnok med adresse til mig – at det vil være rigtigst, at vi i denne sag, det vil sige EF-sagen, prøver at holde os til realiteterne og ikke nærer ønskedrømme.

Efter afstemningsresultatet i Grønland kan man jo diskutere, hvem der har holdt sig til realiteterne, og hvem der har næret ønskedrømmene, når det gælder Grønland. Afstemningstallene i Grønland taler jo deres tydelige sprog om de grønlandske forudsætninger, og regeringen kan vel ikke mene, at de godt 70 pct. af de afgivne stemmer, der sagde nej, skulle være blottet for enhver sans for realiteter. Til trods for et klart og utvetydigt nej ud fra grønlandske forudsætninger først og fremmest blev Grønland sparket ind i EF.

Men hvorfor sagde grønlænderne egentlig så klart nej til EF?

Der er kommet nogle kommentarer til resultatet fra forskellige sider. Jeg har hørt nogle, der tilskriver resultatet usikkerhed hos de allerfleste grønlændere og påstår, at EF-modstanderne har spillet på den usikkerhedsfølelse. Den

politiker, som Grønlands radioavis lod optræde som EF-modstandernes talsmand, kort efter at resultatet forelå i Grønland, sagde bl. a., at det grønlandske nej viser, at Grønland endnu ikke er rede til at træde ind i EF, og at grønlænderne sikkert har følt deres egen utilstrækkelighed og derfor har stemt nej.

Grønlandsministeren sagde i Grønlands radio som en kommentar til de mange nej-stemmer, at der har været en meget følelsesbetonet propaganda om det at være grønlænder. Jeg og andre ledende modstandere i Grønland er helt uenige i disse vurderinger. Naturligvis var der nogle også i Grønland, ligesom hernede, som var usikre. Men når man siger, at Grønland ikke er rede til EF, lyder det jo, som om vi har gjort vort bedste for at forberede os til en tilslutning, vi altså ikke kunne leve op til; det lyder i hvert fald sådan. Jeg personlig kan ikke tilslutte mig denne vurdering, idet jeg aldrig har ønsket tilslutning.

Jeg har været med i den grønlandske EF-debat hele det indeværende år, og jeg mindes ikke, at modstanderne har ført en meget følelsesbetonet propaganda, og slet ikke om det at være grønlænder. Det er en helt forkert vurdering.

Men Grønlandsministeren og landsrådets formand havde en efter min mening ret følelsesbetonet annonce lige før afstemningen, som sagde, at vi gennem et ja sikrer vort lands fremtid og det nødvendige tilhørsforhold til Danmark bedst.

Det kunne have været meget interessant at se denne annonce, hvis Danmark havde sagt nej. Jeg mener, at Grønland

har sagt nej først og fremmest for at beskytte sine interesser, og fordi forhandlingsresultaterne er blevet utilstrækkelige med tiden, idet de var fremsat under andre omstændigheder end de herskende i dag.

Jeg mener også, Grønlands nej er interessant derved, at vi jo har mange års erfaringer som minoritetsgruppe, hvor vi i de seneste årtier har oplevet stærke samordningsbestræbelser mellem majoritetssamfundet og minoritetssamfundet. Jeg mener derfor, vi i høj grad var velkvalificerede til at tage stilling til EF, og jeg er uenig med de politikere, som har sagt, at oplysningen har været alt for mangelfuld. Ja, måske har vi i visse henseender været bedre kvalificeret end mange danskere hernede, hvor man jo hidtil ikke har haft mulighed for at erhverve sig samme erfaringer som minoritetsgruppe, som vi har gjort. Men nu har flertallet hernede jo besluttet sig til at høste sådanne erfaringer.

Vi gjorde vort bedste for at medvirke til, at man blev forskånet for det.

I øvrigt skal jeg bare konstatere, at to grønlændere i forreste politiske position, Grønlandsministeren og landsrådsformanden, står med en meget lille procent bag sig i EF-spørgsmålet.

Grønland har sagt klart nej, men kommer ind i EF på grund af de danske ja-stemmer. Og hvad så, er der nogen, der spørger, hvad sker der så? Man kan betragte sagen fra to synsvinkler. Ser man på sagen ud fra de formelle forudsætninger, der er gældende i dag, må man sidestille det grønlandske nej med f. eks. det københavnske og konstatere, at en gruppe af landets borgere har haft

Moses Olsen holder sin jomfrutale i folkettinget, 1971.

en anden opfattelse end flertallet, men det er der jo ikke noget at gøre ved. Det er en enkel og ud fra sine præmisser rigtig holdning.

Men ser man derimod sagen ud fra de reelle naturgivne forudsætninger – og dem betragter jeg selv som de egentlige grønlandske forudsætninger – er situa-

tionen dog ikke så enkel. Selv om vi formelt på papiret er en gruppe danskere på linje med københavnere og andre, kan ingen nemlig bortforklare, at vi er et folk med eget sprog og eget særpræg, og at vore levevilkår og livsbetingelser mere svarer til de norske, færøske og islandske, end de svarer til de danske.

Det er noget, der står fast og ikke er til at ændre. Og det er altså helt klart, at det er et demokratisk grønlandsk ønske, at Grønlands tilknytning til EF ikke skal svare til den danske. Som ansvarlige politikere må det nu være vor opgave at føre en grønlandsk politik, der er i harmoni med dette folkets ønske.

På baggrund af udenrigsøkonomiministerens svar til hr. Skovmand og i forlængelse af de udtalelser, der hidtil er faldet om selvstyreordning fra ministerens side og fra andre sider, har jeg tænkt mig, om det måske ikke er rigtigst i denne situation, at vi begynder at træffe de nødvendige foranstaltninger til en folkeafstemning i Grønland og i mellemtiden siger til de grønlandske vælgere, at ønsker man fortsat en anden ordning med EF end den, vi har opnået ved at komme med sammen med Danmark, så kræver det et ændret tilhørsforhold til Danmark, og så kan man jo, når forberedelserne er truffet, forsøge at foranstalte en folkeafstemning om tilhørsforholdet til Danmark i Grønland. Umiddelbart kan jeg ikke se, at en sådan ændring, hvis man griber sagen fornuftigt an, kan få uønskværdige konsekvenser hverken i Grønland, i Danmark eller i forholdet mellem de to lande, og alle, som har udtalt sig om sagen hidtil, er jo også enige om at diskutere sagen i al fordragelighed. Der er mange ting, der skal overvejes nøje i givet fald. Men hvis Grønlands befolkning gennem en folkeafstemning udtrykker ønske om et ændret tilhørsforhold, må man se at komme i gang alt efter afstemningens resultat.

Jeg kan ganske kort komme med

nogle bemærkninger om det forløbne år, som jo startede med, at regeringen tilkendegav at ville se på principperne bag Grønlandspolitikken, således at de skulle komme til at gå ud fra mere grønlandske forudsætninger, end det måske har været tilfældet hidtil.

Jeg vil først bemærke, at Grønlandsministerens gode, rigtige og også modige initiativ i lønpolitikken har glædet os. Jeg synes, det er et initiativ, der er i god samklang med grønlandske forudsætninger.

Men på noget så vigtigt og alvorligt som uddannelsespolitikens område synes jeg, at man har haft svært ved at efterleve sine erklæringer fra åbningsdebatten i oktober sidste år. På baggrund af en lang og animeret debat i Grønlandsrådet henstillede rådet i vinter, at ungdomsundervisningsspørgsmålet søges løst i Grønland, i stedet for at man sender de mange unge til Danmark, hvor der opstår så mange problemer, som også medfører næsten lige så mange problemer, når de unge skal hjem til Grønland og skal køres ind i samfundet én gang til. Men nu er det jo sådan, at ministeren ikke er forpligtet til at følge Grønlandsrådets henstillinger, og ministeriet er nu, konstaterer jeg, gået i gang med at opkøbe eller leje ungdomsskoler her i Danmark på tværs af de henstillinger, vi har indgivet. Jeg kunne godt tænke mig at høre, på hvilken baggrund man fortsætter denne politik, som jeg mener er forkert.

I øvrigt mener jeg, at vi i Grønland hidtil har været præget af manglende politiske principper og principbeslutninger fra grønlandsk politisk hold. Når

*„Sujumut“-kandidatgruppen ved et åbent telefonprogram i Grønlands Radio i februar 1977.
Fra venstre Moses Olsen, Lars Emil Johansen og Thue Christiansen.*

man kigger nøjere efter, konstaterer man, at vi så godt som aldrig har haft noget, der hedder erhvervspolitik, i hvert fald aldrig en politisk tilkendegivelse fra landsrådet eller andet kompetent hold af, hvordan man ønsker erhvervspolitikken skal drives i Grønland. Vi har en erhvervsstøtte i Grønland, som helt og holdent styres af staten, ganske vist med politikerrepræsentanter i udvalget, men alligevel en erhvervsstøtteordning, som på mange måder unddrager sig den politiske kontrol, og det mener jeg er forkert.

Vi har også i flere år mere eller mindre haft en debat om skolen i Grønland, hvor der jo rejser sig flere og flere røster imod den form, vi har. Men jeg

vil understrege, at vi stadigvæk lever under den uddannelsespolitik, som altid har eksisteret i Grønland, til trods for at vi inden for de sidste år fra politisk hold er kommet med spredte fægtninger om, at nu må principperne ændres. Før politikerne formulerer sig og klart siger til befolkningen, hvilke samfundsmålsætninger der skal arbejdes efter, mener jeg ikke problemerne kan løses tilfredsstillende. Derfor mener jeg, at vi i de kommende år skal forsøge at samle os om at formulere politiske målsætninger i Grønland. Hvis vi mener noget med, at vi vil ændre Grønlandspolitikken, kan vi ikke fortsat leve på de principper, som vi er utilfredse med.